

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرودشت
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد M.A.
در رشته روان شناسی عمومی

عنوان:

**پیش بینی سازگاری در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد
امیدیه از طریق الگوی ارتباطی خانواده و سرسختی روانشناختی**

استاد راهنما :

دکتر حجت اله جاویدی

استاد مشاور :

دکتر سلطانه علی کاظمی

نگارش :

طاهره احمدزاده

زمستان ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش و فن آوری
به نام خدا
منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، ما دانشجویان و اعضاء هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسن، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیرحرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیرعلمی می آلاینند.

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجانب طاهره احمدزاده دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته روانشناسی عمومی که در تاریخ ۹۲/۰۲/۰۸ از پایان نامه خود تحت عنوان "پیش بینی سازگاری از طریق الگوی ارتباطی خانواده و سرسختی روانشناختی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد امیدیه" با کسب نمره ۱۷/۵ دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

(۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

(۲) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

(۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرودشت
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد M.A.
در رشته روان شناسی عمومی

عنوان:

**پیش بینی سازگاری در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد
امیدیه از طریق الگوی ارتباطی خانواده و سرسختی روانشناختی**

استاد راهنما :
دکتر حجت اله جاویدی

استاد مشاور :
دکتر سلطانهلی کاظمی

نگارش :
طاهره احمدزاده

زمستان ۱۳۹۱

سپاسگذاری

لازم میدانم از زحمات اساتید بزرگووارم جناب آقای دکتر جاویدی و جناب آقای دکتر کاظمی تشکر و قدردانی نمایم که حضور در محضر ایشان از بزرگترین افتخارات اینجانب بوده از بابت اینکه در نهایت صبر و بردباری پاسخگوی مشکلات اینجانب در راه تکمیل پایان نامه بودند.

تقدیم...

حاصل تمام تلاشهایم را تقدیم می کنم به پدر و مادرم و...
به عزیزترینم به بهترینم به او که همواره تنها یارو همراه و مشوق من در این راه بوده است که صمیمانه
دوستشان دارم .

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : کلیات تحقیق

۲	خلاصه	۱-۱
۳	مقدمه	۲-۱
۵	بیان مساله	۳-۱
۸	اهمیت و ضرورت پژوهش	۴-۱
۱۰	اهداف پژوهش	۵-۱
۱۱	فرضیه های پژوهش	۶-۱
۱۱	تعاریف مفهومی متغیرها	۷-۱
۱۱	۱-۶-۱ تعریف مفهومی الگوهای ارتباطی خانواده	۱-۶-۱
۱۱	۲-۶-۱ تعریف مفهومی سرسختی روانشناختی	۲-۶-۱
۱۲	۳-۶-۱ تعریف مفهومی سازگاری	۳-۶-۱
۱۲	۷-۱ تعاریف عملیاتی متغیرها	۷-۱
۱۲	۱-۷-۱ تعریف عملیاتی الگوهای ارتباطی خانواده	۱-۷-۱
۱۲	۲-۷-۱ تعریف عملیاتی سرسختی روانشناختی	۲-۷-۱
۱۲	۳-۷-۱ تعریف عملیاتی سازگاری	۳-۷-۱

فصل دوم : مروری بر ادبیات تحقیق و پیشینه تحقیق

۱۳	خلاصه	۱-۲
۱۳	مبانی نظری سازگاری	۲-۲
۱۵	سازگاری از دیدگاه نظریه پردازان	۳-۲
۱۵	۱-۲-۲ سازگاری اجتماعی از دیدگاه اسلام	۱-۲-۲
۱۵	۲-۲-۲ سازگاری از دیدگاه فروید	۲-۲-۲
۱۶	۳-۲-۲ سازگاری اجتماعی از دیدگاه داروین	۳-۲-۲
۱۶	۴-۲-۲ سازگاری اجتماعی از دیدگاه پیازه	۴-۲-۲
۱۷	۵-۲-۲ سازگاری اجتماعی از دیدگاه اریکسون	۵-۲-۲

۱۷	۶-۲-۲	سازگاری از دیدگاه یادگیری
۱۷	۷-۲-۲	سازگاری اجتماعی از دیدگاه روانشناختی
۱۷	۸-۲-۲	سازگاری اجتماعی از دیدگاه زیستس و اجتماعی
۱۸	۳-۲	عوامل موثر بر سازگاری اجتماعی
۱۸	۱-۳-۲	خانواده
۱۸	۲-۳-۲	مدرسه
۱۹	۳-۳-۲	گروه همسالان
۱۹	۴-۲	انواع سازگاری
۲۰	۱-۴-۲	سازگاری خانوادگی
۲۰	۲-۴-۲	سازگاری اجتماعی
۲۰	۳-۴-۲	سازگاری آموزشی یا تحصیلی
۲۱	۴-۴-۲	سازگاری عاطفی
۲۱	۵-۲	اشکال و روش های سازگاری اجتماعی
۲۲	۶-۲	ملاک های سازگاری اجتماعی مطلوب
۲۳	۷-۲	ویژگی های افراد سازگار با اجتماع
۲۴	۸-۲	مبانی نظری الگوهای ارتباطی خانواده
۲۴	۱-۸-۲	مفهوم الگوهای ارتباطی خانواده
۲۶	۲-۸-۲	ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده
۲۶	۳-۸-۲	مفهوم جهت گیری گفت و شنود
۲۷	۴-۸-۲	مفهوم جهت گیری همنوایی
۲۸	۵-۸-۲	جهت گیری گفت و شنود ، جهت گیری همنوایی و عملکرد خانواده
۲۹	۶-۸-۲	رابطه منفی ابعاد جهت گیری شنود و جهت گیری همنوایی
۳۰	۹-۲	تعریف سرسختی روانشناختی ، ظهور تئوری ها و پژوهشهای اولیه
۳۲	۱۰-۲	مؤلفه های سرسختی
۳۲	۱-۱۰-۲	تعهد
۳۲	۲-۱۰-۲	کنترل
۳۳	۳-۱۰-۲	مبارزه جویی
۳۴	۱۱-۲	ویژگی های سرسختی روان شناختی
۳۴	۱۲-۲	پیشایندها و پیامدهای سرسختی روان شناختی
۳۵	۱۳-۲	مکانیزمهای مداخله ای سرسختی روانشناختی در ارتباط بین استرس و بیماری
۳۶	۱۴-۲	چشم اندازی به زیربنای مفهومی آینده سرسختی روان شناختی

۱۵-۲	ارتباط بین سازگاری، الگوی ارتباط خانوده و سرسختی روانشناختی	۳۷
۱۶-۲	تحقیقات انجام شده در خارج از کشور	۳۹
۱۷-۲	تحقیقات انجام شده در داخل کشور	۴۲

فصل سوم : روش اجرای تحقیق

۱-۳	طرح کلی پژوهش	۴۵
۲-۳	جامعه آماری	۴۵
۳-۳	نمونه و روش نمونه گیری	۴۵
۴-۳	ابزارهای پژوهش	۴۶
۱-۴-۳	مقیاس تجدیدنظر شده الگوهای ارتباطی خانواده	۴۶
۲-۴-۳	مقیاس سرسختی روان شناختی اهواز	۴۷
۳-۴-۳	پرسشنامه سازگاری	۴۷
۵-۳	روش اجرا	۴۸
۶-۳	روش تحلیل داده ها	۴۸
۷-۳	ملاحظات اخلاقی	۴۸

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

۱-۴	یافته های توصیفی	۴۹
۲-۴	یافته های استنباطی	۵۰
۱-۲-۴	یافته های مربوط به فرضیه شماره ۱	۵۰
۲-۲-۴	یافته های مربوط به فرضیه شماره ۲	۵۱
۳-۲-۴	یافته های مربوط به فرضیه شماره ۳	۵۲
۴-۲-۴	یافته های مربوط به فرضیه شماره ۴	۵۳
۵-۲-۴	یافته های مربوط به فرضیه شماره ۵	۵۴

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادات

۱-۵	مقدمه	۵۵
۲-۵	خلاصه	۵۵
۳-۵	تبیین یافته های مربوط به فرضیه های پژوهش	۵۷
۱-۳-۵	فرضیه شماره ۱	۵۷
۲-۳-۵	فرضیه شماره ۲	۵۸

۵۹		۳-۳-۵ فرضیه شماره ۳
۶۰		۴-۳-۵ فرضیه شماره ۴
۶۲		۵-۳-۵ فرضیه شماره ۵
۶۳		۴-۵ محدودیت های پژوهش
۶۳		۱-۴-۵ در اختیار محقق
۶۳		۲-۴-۵ خارج از اختیار محقق
۶۴		۵-۵ پیشنهادهای پژوهشی
۶۴		۶-۵ پیشنهادهای کاربردی
۶۵		۶ منابع
۷۵		۷ پیوست ها
۸۱		۸ چکیده انگلیسی

فهرست جداول

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۴۹	جدول ۱-۴ یافته های توصیفی مربوط به آزمودنی ها در پرسشنامه ها
۵۰	جدول ۲-۴ ضرایب همبستگی بین الگوهای ارتباطی خانواده و سازگاری
۵۱	جدول ۳-۴ ضرایب همبستگی بین مولفه های سرسختی روانشناختی و سازگاری
۵۲	جدول ۴-۴ نتایج رگرسیون مولفه های الگوهای ارتباطی خانواده بر سازگاری
۵۳	جدول ۵-۴ نتایج رگرسیون مولفه های سرسختی روان شناختی بر سازگاری
	جدول ۶-۴ نتایج رگرسیون متغیرهای الگوهای ارتباطی خانواده و سرسختی روان شناختی بر....
۵۴	سازگاری.....

این پژوهش با هدف پیش بینی سازگاری از طریق الگوهای ارتباطی خانواده و سرسختی روان شناختی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر امیدیه به مرحله اجرا در آمد. به همین منظور از بین کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر امیدیه که ۵۰۰۰ نفر بودند، تعداد ۳۵۸ نفر با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل مقیاس تجدید نظر شده الگوهای ارتباطی خانواده، مقیاس سرسختی روانشناختی اهواز و پرسشنامه سازگاری بوده است. در این پژوهش متغیرهای الگوهای ارتباطی خانواده و سرسختی روان شناختی به عنوان متغیرهای پیش بین و سازگاری به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شدند. در این تحقیق به منظور توصیف وضعیت موجود از میانگین، انحراف استاندارد، حداقل و حداکثر نمرات استفاده شده است. همچنین، به منظور تحلیل فرضیه های پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان استفاده شده است. نتایج به دست آمده در این پژوهش نشان داد که ارتباط معنی داری بین مؤلفه های الگوهای ارتباطی خانواده با سازگاری وجود دارد. مؤلفه های الگوی ارتباط خانواده جمعاً حدود ۲۵ درصد از سازگاری دانشجویان را تبیین می کند. از بین متغیرهای پیش بین، جهت گیری گفت و شنود بیشترین نقش را در تبیین سازگاری ایفا می کند. بین سرسختی روانشناختی و مؤلفه های آن (کنترل، تعهد و مبارزه طلبی) با سازگاری در دانشجویان رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. مؤلفه های سرسختی روان شناختی جمعاً حدود ۲۶ درصد از سازگاری دانشجویان را تبیین می کنند. از بین متغیرهای پیش بین، به ترتیب تعهد و کنترل بیشترین نقش را در تبیین سازگاری ایفا می کند. بین متغیرهای الگوهای ارتباطی خانواده و سرسختی روانشناختی با سازگاری ارتباط معنی داری وجود دارد. متغیرهای الگوهای ارتباطی خانواده و سرسختی روانشناختی جمعاً حدود ۱۷ درصد از سازگاری دانشجویان را تبیین می کنند از بین متغیرهای جهت گیری گفت و شنود، جهت گیری همنوایی و سرسختی روانشناختی، فقط متغیرهای جهت گیری گفت و شنود و سرسختی روانشناختی نقش معنی داری در تبیین واریانس سازگاری ایفا می کنند و جهت گیری همنوایی از معادله رگرسیون حذف شده است.

کلمات کلیدی: الگوهای ارتباطی خانواده، سرسختی روان شناختی و سازگاری، جهت گیری گفت و شنود، جهت گیری همنوایی، کنترل، تعهد، مبارزه طلبی

فصل اول

کلیات تحقیق

خلاصه فصل

در این فصل پس از مقدمه، در قسمت بیان مسئله، مطالبی در خصوص متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش مطرح شده و پس از آن با ذکر برخی شواهد و نتایج تعدادی از تحقیقات انجام شده، به اهمیت و ضرورت انجام این تحقیق پرداخته ایم. همچنین اهدافی را به شرح زیر مشخص نمودیم:

هدف اصلی پژوهش

پیش بینی سازگاری از طریق الگوهای ارتباطی خانواده و سرسختی روانشناختی

اهداف فرعی پژوهش

۱- پیش بینی سازگاری بر اساس الگوهای ارتباطی خانواده و مؤلفه های آن (جهت گیری گفت و شنود، جهت گیری همنوایی).

۲- پیش بینی سازگاری بر اساس سرسختی روانشناختی و مؤلفه های آن (کنترل، تعهد، و مبارزه طلبی).

۳- پیش بینی سازگاری بر اساس متغیرهای الگوهای ارتباطی خانواده و سرسختی روانشناختی. و به تناسب اهداف، فرضیاتی را نیز مشخص نمودیم

فرضیه های پژوهش

- ۱- بین الگوهای ارتباطی خانواده (جهت گیری گفت و شنود، جهت گیری همنوایی) و سازگاری در دانشجویان رابطه معنی داری وجود دارد.
 - ۲- بین مؤلفه های سرسختی روانشناختی (کنترل، تعهد، و مبارزه طلبی) و سازگاری در دانشجویان رابطه معنی داری وجود دارد.
 - ۳- مؤلفه های الگوهای ارتباطی خانواده (جهت گیری گفت و شنود، جهت گیری همنوایی) قادرند سازگاری را به صورت معناداری پیش بینی نمایند.
 - ۴- مؤلفه های سرسختی روانشناختی (کنترل، تعهد، و مبارزه طلبی) قادرند سازگاری را به صورت معناداری پیش بینی نمایند.
 - ۵- متغیرهای الگوهای ارتباطی خانواده و سرسختی روانشناختی قادرند سازگاری را به صورت معناداری پیش بینی نمایند.
- در پایان فصل متغیرهای پژوهش را به صورت مفهومی و عملیاتی به تفکیک تعریف و ارائه کردیم.

مقدمه

یکی از سازه های روانشناختی مهمی که اخیراً به منظور برقراری تعادل بین انسان با دنیای اطراف خود مورد توجه قرار گرفته، سازگاری می باشد. بسیاری از روانشناسان تلاش می کنند تا به افراد کمک نمایند تا با کار و محیط اجتماعی خود بهتر سازگار شده، بر مشکلات هیجانی غلبه کرده و رفتارهای سالم تری را پرورش دهند (اشرفی و همکاران، ۱۳۹۰).

اما سازگاری چیست؟ سازگاری و انطباق در نظریه پیازه اهمیت زیادی دارد. درست به همان صورتی که ساختارهای بدن برای مطابقت یافتن با محیط سازگار می شوند، ساختارهای ذهن نیز طوری رشد می کنند تا با دنیای بیرونی بهتر تطابق یافته یا سازگار شوند. به عقیده پیازه، تعادل بین درون سازی و برون سازی با گذشت زمان تغییر می کند و هر بار که این حرکت پس و پیش رفتن بین تعادل و عدم تعادل روی می دهد، طرح واره های مؤثرتری به وجود می آید و پیازه این تلاش در تعادل جویی را سازگاری می نامد و زمان بیشترین انطباق را سال های اولیه رشد و دوران کودکی می داند (شاملو، ۱۳۸۷).

دستیابی به سازگاری می تواند پیامدهای مثبت و مطلوبی را در افراد ایجاد نماید (آیو و همکاران^۱، ۲۰۰۳؛ به نقل از اشرفی و همکاران، ۱۳۹۰). با توجه به این که فرد در طول زندگی با شرایط متعدد مواجه می شود، برخی محققان برای سازگاری قایل به سطوح متفاوت می باشند که این سطوح بر اساس شرایط محیطی تبیین شده است. در واقع مهارت لازم برای مواجهه با شرایط شغلی احتمالاً متفاوت با شرایط محیطی است. بر

^۱. A u, Leung, Chan

همین اساس می توان برای سازگاری قایل به سطوحی از قبیل سازگاری فردی، تحصیلی، شغلی، خانوادگی و اجتماعی بود (سامانی، حسینی و اشرفی، ۱۳۸۹).

در شکل گیری سازگاری و سطوح آن عوامل متعددی می توانند نقش ایفا نمایند. این عوامل یا به صورت طیفی از ویژگی های فردی می باشند و یا در نتیجه تعامل با محیطی که فرد در آن قرار گرفته است، حاصل شده اند. در میان عوامل محیطی (مهم ترین عامل محیطی) می توان خانواده که محوری ترین محیطی است که فرد در آن قرار می گیرد و در حفظ سلامت روانی، اجتماعی و جسمی فرد نقش به سزایی دارد را مطرح نمود (آیو و همکاران، ۲۰۰۳؛ به نقل از اشرفی و همکاران، ۱۳۹۰).

با مطالعه ارتباطات خانواده، کوئرنر و فیتز پاتریک^۱ (۲۰۰۲) با ابتکار خود نظریه ای را مطرح کردند که بیان می کرد الگوهای ارتباطات خانواده شیوه هایی را مطرح می کنند که بوسیله آنها خانواده، واقعیت اجتماعی را تعبیر و تفسیر کرده، اعضایش را در آن تعبیر و تفسیر سهیم می سازد. اولین بعد اساسی ارتباطات خانواده «جهت گیری گفت و شنود» است. منظور این است که خانواده تا چه حد شرایطی را به وجود می آورند که در آن تمام اعضای خانواده تشویق به شرکت آزادانه و راحت در تعامل بحث و تبادل نظر درباره طیف وسیعی از موضوعات شوند. اعضای خانواده هایی که دارای جهت گیری گفت و شنود زیاد هستند آزادانه به طور مکرر و خود انگیخته با یکدیگر تعامل می کنند. خانواده هایی که در این بعد پایین هستند، اعضاء تعامل کمتری با یکدیگر دارند و تنها در موضوعات کمی بصورت باز با همه اعضای خانواده بحث می کنند. و همه اعضاء در تصمیم گیری های خانواده نقش ایفا نمی کنند.

بعد مهم دیگر ارتباطات خانواده «جهت گیری همنوایی» است، جهت گیری همنوایی به این معناست که ارتباطات خانواده تا چه شرایط همسان بودن نگرش ها، ارزش ها و عقاید را مورد تأکید قرار می دهد. خانواده هایی با جهت گیری همنوایی زیاد، در ارتباطات خود بر همسانی عقاید و نگرش ها تأکید دارند. تعاملات آنها بر همگونی، اجتناب از تعارض و وابستگی متقابل اعضای خانواده به یکدیگر متمرکز است. در این خانواده ها ارتباطات بین دو نسل منعکس کننده حرف شنوی از والدین و دیگر بزرگسالان است (فیتز پاتریک، ۲۰۰۴).

یکی از عوامل فردی که در شکل گیری سازگاری و سطوح آن می تواند نقش ایفا نماید، سرسختی روانشناختی می باشد. کوباسا^۲ (۱۹۷۹) و مدی^۳ (۱۹۷۳) (به نقل از اسمعیل خانی، ۱۳۷۷) مفهوم شخصیت سرسخت را به عنوان تبیینی برای ارتباط بین فشار روانی با بیماری ها در برخی افراد پیشنهاد کرده اند. آنان فرض نموده اند که سرسختی از اثرات زیان آور فشار روانی جلوگیری می کند و بدین ترتیب شخصیت سرسخت را از بیماری های وابسته به فشار روانی محافظت می کند.

۱. Koerner, & Fitzpatrick

۲. Kobasa

۳. Maddi

کوباسا (۱۹۸۳) با استفاده از نظریه های وجودی در شخصیت، سرسختی را ترکیبی از باورها در مورد خویشتن و جهان تعریف می کند که از سه مولفه تعهد^۱، کنترل^۲ و مبارزه جویی^۳ تشکیل شده است. شخصی که از تعهد بالایی برخوردار است به اهمیت، ارزش و معنای این که چه کسی است و چه فعالیتی انجام می دهد باور دارد و بر همین مبنای قادر است در مورد هرآن چه انجام می دهد معنایی بیابد و کنجکاوی خود را برانگیزد. افرادی که در مولفه کنترل قوی هستند رویدادهای زندگی را قابل پیش بینی و کنترل می دانند و بر این باورند که قادرند با تلاش آن چه که در اطرافشان رخ می دهد را تحت تاثیر قرار دهند. افراد مبارزه جو بر این باورند که تغییر و تحول از ویژگی های روال طبیعی زندگی است و انتظار وقوع دگرگونی مشوقی برای رشد و بالندگی است تا تهدیدی برای امنیت واقعی.

بدین ترتیب بر اساس آن چه شرح آن گذشت، می توان دریافت که میان متغیرهای الگوهای ارتباطی خانواده و سرسختی روان شناختی با سازگاری رابطه وجود دارد؛ لذا در پژوهش حاضر پیش بینی سازگاری از طریق الگوهای ارتباطی خانواده و سرسختی روان شناختی مورد بررسی قرار می گیرد.

بیان مسئله

محیط خانواده و محتوای روابط بین پدر و مادر و فرزندان از عوامل بسیار مهمی است که در شکل گیری شخصیت فرزندان و چگونگی ارتباط و تعامل آنان در خانواده و محیط های اجتماعی دیگر نقش عمده ای دارد. الگویی که در هر خانواده بر روابط و چگونگی تعامل افراد حاکم است بیانگر شیوه ای است که آن خانواده به وسیله آن نظرات و عقاید و حتی مسائل و مشکلات خود را با یکدیگر مطرح می کنند که این مسئله به نوبه خود بر ویژگی های شخصیتی و روابط بین فردی اعضای خانواده تاثیرگذار است. همچنین بر توانایی و قدرت سازش و انطباق فرد با مسائل و رویدادهای زندگی در محیط خانواده و محیط های اجتماعی می تواند اثرگذار باشد. یکی از مشکلات عمده ای که دانشجویان در دوران تحصیل خود با آن مواجه می شوند، عدم توانایی سازگاری بین نیازهای خود با نیازهای محیط تحصیل آنان می باشد؛ به عبارت دیگر، انتظاراتی که از آنان در محیط تحصیل وجود دارد باعث شده تا یکی از دغدغه های اصلی آن ها در ارتباط با توانایی کنار آمدن با الزاماتی باشد که بر سازگاری شان تأثیرگذار می باشد (زیچوسکی^۴، ۲۰۰۷). دوران تحصیل، دوره ای از زندگی است که در آن تغییرات شناختی و اجتماعی سریعی اتفاق می افتد. کنار آمدن با

^۱ commitment

^۲ control

^۳ challenge

^۴ . Zychowski

چنین تغییراتی مستلزم آن است که فرد از توانایی سازگاری مناسبی برخوردار باشد (اسپیر^۱، ۲۰۰۰؛ به نقل از تجلی و اردلان، ۱۳۸۹).

شواهد متعددی در تأیید رابطه عوامل مرتبط با خانواده و سازگاری فرزندان و یا مؤلفه های آن وجود دارد (برای مثال: جونز و پرینز^۲، ۲۰۰۵؛ ترز و سولبرگ^۳، ۲۰۰۱؛ فولادچنگ، ۱۳۸۷ و ۱۳۸۵؛ فولادچنگ و لطیفیان، ۱۳۸۱). برخی محققان معتقدند الگوهای ارتباط بین اعضای خانواده از اهمیت بیشتری در سازگاری فرزندان برخوردار است (فیتزپاتریک و ریچی^۴، ۱۹۹۴؛ کوئرر و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲).

تحقیقات نشان می دهد که عوامل تربیتی به خصوص ساختار خانوادگی و چگونگی ارتباط اعضای خانواده به ویژه روابط والد-فرزندی نقش مهمی در سازگاری روانشناختی و اجتماعی افراد بر عهده دارند (هرینگ شاو^۵، ۱۹۹۹؛ ایواتا^۶، ۲۰۰۰؛ به نقل از اشرفی و همکاران، ۱۳۹۰). محیط گرم و دوستانه خانواده که در آن پدر، مادر و اعضای دیگر خانواده دارای روابط خوب و صمیمانه هستند، معمولاً کودکان سالم و با شخصیتی مثبت، سازگار و فعال تربیت می کند (ستوده، ۱۳۷۹).

نتایج بررسی های روسیتر و پیرس (۱۹۷۵)، به نقل از مهاجری و همکاران، (۱۳۹۰) نشان می دهد پدران و دختران باید از الگوهای ارتباطی خانواده با جهت گیری گفت و شنود بیشتر برای داشتن روابط رضایت بخش استفاده کنند. همچنین، ژانگ^۷ (۲۰۰۷)، به نقل از مهاجری و همکاران، (۱۳۹۰) الگوهای ارتباطی خانواده و تأثیرات آنها را بر شیوه های ناسازگاری فرزندان و رضایت فرزندان از روابط بین والدین-فرزند را در خانواده های چینی مورد بررسی قرار داده است. وی الگوهای ارتباطی خانواده های چینی را بیشتر در حالت جهت گیری گفت و شنود می داند تا در حالت جهت گیری همنوایی، و شیوه های همکاری و سازگاری در فرزندان ارجحیت بیشتری نسبت به شیوه رقابت دارند. بچه هایی که در حالت جهت گیری گفت و شنود قرار دارند، عمدتاً از شیوه همکاری استفاده می کنند و کمتر به سراغ شیوه اجتناب می روند. در حالی که بچه هایی که در خانواده جهت گیری همنوایی قرار دارند بیشتر از سبک رقابت استفاده می کنند و احتمال ضعیفی وجود دارد که شیوه همکاری را مورد استفاده قرار دهند.

ایواتا و همکاران^۸ (۲۰۰۰) در مروری جامع عوامل مؤثر در سازگاری اجتماعی را به شش دسته ی عمده تقسیم می کنند که هر یک از آن ها نیز به عوامل جزئی تری تقسیم شده اند، این عوامل عبارتند از: الف) محرومیت های جسمانی ناشی از نقص عضو، تغذیه ی نادرست و بد، محرومیت از خواب و خستگی روانی، فرایندهای عاطفی آسیب زا و آسیب های مغزی، ب) عوامل روانی-اجتماعی - محیطی نظیر تغییرات سریع

^۱ . Spear

^۲ . Joens & Prinz

^۳ . Torres & Solberg

^۴ . Ritchie

^۵ . Herringshaw

^۶ . Iwata

^۷ . Zhang

^۸ . Iwata, Noboru, Higuchi, & Hiana

و مهم اجتماعی نظیر بیکاری، جنگ، بلایای طبیعی، از هم پاشیدگی کانون خانواده، فقر و اعتیاد، (ج) عوامل تربیتی نظیر الگوهای نادرست خانوادگی، فقدان رابطه‌ی والد کودک، طرد کردن فرزندان، حمایت افراطی، محرومیت‌های عاطفی، خودمختاری بیش از حد کودک، انتظارات و خواسته‌های غیرواقع‌گرایانه‌ی والدین و کمبود ارتباط، (د) ساختار خانوادگی ناسازگار از جمله خانواده‌های بی‌کفایت، از هم پاشیده، ضد اجتماعی و آسیب‌روانی اولیه و عدم ثبات عاطفی و روانی والدین بخصوص مادر، (ه) فشارهای ناشی از زندگی جدید صنعتی مانند رقابت‌های ناسالم، تقاضاهای شغلی و تحصیلی و پیچیدگی‌های زندگی جدید (و) عوامل ژنتیکی و ارثی نظیر اختلالات جسمی، روانی و عاطفی ارثی که زمینه را برای رفتارهای بزهکارانه و ناسازگاری اجتماعی فراهم می‌کنند.

از جمله متغیرهای دیگری که ارتباط آن با سازگاری دانشجویان مورد توجه محققان بوده است، سرسختی روانشناختی است. کوباسا و پوکتی^۱ (۱۹۸۳) باور دارند که ویژگی‌های روانشناختی سرسختی از جمله حس کنجکاوی قابل توجه، گرایش به داشتن تجارب جالب و معنی‌دار، ابراز وجود، پرنرژی بودن و این که تغییر در زندگی، امری طبیعی است، می‌تواند در سازش فرد با رویدادهای تنیدگی‌زای زندگی سودمند باشند. بررسی‌ها گویای آن هستند که سرسختی با سلامت بدنی و روانی رابطه مثبت دارد و به عنوان یک منبع مقاومت درونی، تأثیرات منفی استرس را کاهش می‌دهد و از بروز اختلال‌های بدنی و روانی پیش‌گیری، می‌کند (کوباسا، ۱۹۷۹؛ فلورین، میکولینسر و یابمن^۲، ۱۹۹۵؛ بروکز^۳، ۲۰۰۳).

امریکنر و همکاران^۴ (۱۹۹۴) در پژوهشی رابطه‌ی سلامت روانی با تعاملات ادراک شده خانواده را بررسی کردند. آنها سلامت روانی را در دو بخش درون فردی و بین فردی مورد سنجش قرار دادند. در بخش درون فردی سرسختی روان‌شناختی و در بخش بین فردی، علاقه‌ی اجتماعی را منظور کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان دادند که خانواده‌هایی که از انسجام یا همبستگی بیش‌تر، ارتباط بهتر بین اعضای خانواده و پدر و مادر و رضایت بیش‌تر از وضعیت خانواده برخوردارند، هم‌چنین، خانواده‌هایی که در فعالیت‌های اجتماعی، مذهبی - اخلاقی، فکری - فرهنگی و نظم و سازماندهی تاکید بیش‌تری دارند، اعضایشان از میزان سرسختی بالاتری برخوردارند.

سولکاو و تومانک^۵ (۱۹۹۴) در پژوهش خود شیوه‌های گوناگون سرسختی را در مقابله با فشارهای روانی در مورد نمونه‌ی ۶۳ نفری از مردان بررسی کردند. آزمودنی‌ها به مقیاس‌های سرسختی و سازگاری پاسخ دادند مقیاس‌ی نمره‌های ۱۰ نفر از آزمودنی‌های بالاترین نمره در سخت‌رویی و ۱۰ نفر با پایین‌ترین نمره‌شان داد که سرسختی، سازگاری

^۱. Puccetti

^۲. Florian, Mikulincer, Yaubman

^۳. Brooks

^۴. Amerikaner, Monks, Wolfe, & Thomas

^۵. Solkova & Tomanek